

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

E-CIGARETTES BEHAVIOR AND SMOKING CESSATION BEHAVIOR OF YOUTH SMOKER IN HIGHER EDUCATION INSTITUTE, BANGKOK

ปิยวรรณ บุญเพ็ญ^{1*} กาวนา เมนทะระ¹ ปิยชาติ บุญเพ็ญ²
Piyawan Boonpen^{1*}, Pavana Mentara¹, Piyachat Boonpen²

¹สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹Research Center, Kasem Bundit University.

²สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²Strategic Wisdom and Research Institute, Srinakharinwirot University.

*Corresponding author, e-mail: piyanan.boon@kbu.ac.th

Received: June 27, 2019; Revised: August 2, 2019; Accepted: August 14, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ และ 2) ปัจจัย กระบวนการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เก็บข้อมูล 2 ส่วน โดยการศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพฯ จำนวน 422 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน การทดสอบไคร์สแควร์และสมการถดถอย การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ทำการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำผลวิจัย 2 ส่วน มาวิเคราะห์สรุปผลพบว่า ส่วนใหญ่สูบบุหรี่บางเวลาเฉพาะตอนเช้าสัปดาห์ โดยสูบบุหรี่ธรรมดาพร้อมกับบุหรี่ไฟฟ้า มีพฤติกรรมและความต้องการเลิกสูบบุหรี่ระดับค่อนข้างมาก โดยกลุ่มที่สูบบุหรี่ 2 อย่างร่วมกันมีพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ การมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ผลัดภักดิ์กับบุหรี่ไฟฟ้า การส่งเสริมการตลาดบุหรี่ไฟฟ้า ราคาบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งปัจจัย เงื่อนไขและกระบวนการเข้าสู่วงจรบุหรี่ไฟฟ้าเกิดจากประสบการณ์การสูบบุหรี่ธรรมดาพร้อมกับเห็นตัวอย่างบุคคลและได้รับโฆษณาชวนเชื่อ จึงอยากลองสูบรวมกับขาดความรู้และความเชื่อที่ถูกต้องต่อการเลิกสูบบุหรี่ ทั้งนี้บุหรี่ไฟฟ้ามีคุณสมบัติดีกว่าบุหรี่ธรรมดาทั้งคุณสมบัติและราคา ส่วนใหญ่จึงกลับไปสูบบุหรี่และไม่สามารถเลิกบุหรี่ได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า บุหรี่ไฟฟ้า พฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ นักศึกษาระดับ
อุดมศึกษา

Abstract

This research were mix methodology by combines parallel methods. Aims to 1) Study E-cigarettes behavior and smoking cessation behavior of youths smoker. 2) Study causal factors, processes and conditions related to E-cigarettes behavior. Collecting data by questionnaires from 422 smokers and in-depth interview by semi-structured interview from 15 smokers. Analyze data by descriptive statistic, chi-square test and multiple regression in part 1 and content analysis in part 2. and compare, link data of both part to finding the results.

Finding were 1) Most E-cigarettes youth smokers were smoke some time by only or meeting with friend. Currently smoking cigarettes by regular cigarettes and E-cigarettes together. They have wanted to quit smoking and try to had smoking cessation but do not succeed. There were 4 variables to predict the electric cigarettes smoking behavior by significantly at level 0.01 that were 1) the persons model of smoking 2) the electric cigarette products 3) the promotion of electric cigarettes and 4) the price of electric cigarettes. The cause of process to entering an electric cigarette cycle were regular smoking experience, seeing person model, receiving propaganda from friends, shop persuasion together with lack the correct knowledge were making them curious to try smoking. However, the electric cigarettes having inferior properties less than regular cigarettes both properties and prices. Most of them return to smoking and are unable to quit smoking.

Keywords: E-Cigarettes Smoking Behavior, E-Cigarettes, Smoking Cessation Behavior, Youth Smoker in Higher Education Institute

บทนำ

บุหรี่ไฟฟ้า เป็นหนึ่งในยาสูบอิเล็กทรอนิกส์ชนิดใหม่ที่มีการแพร่หลายในช่วง 8-10 ปีที่ผ่านมา ผู้สูบจะรับสารนิโคตินเหลวผ่านการระเหยด้วยความร้อนจากไฟฟ้าเข้าสู่ร่างกายโดยไม่มีการเผาไหม้ใบยาสูบ [1] ภัทรไพฑิณี จังพัฒนานนท์ กล่าวถึง บุหรี่ไฟฟ้าว่าถูกผลิตขึ้นมาด้วยเหตุผลและความเชื่อ คือ 1) ใช้ทดแทนบุหรี่เนื่องจากการห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะและอันตรายของควันบุหรี่มือสอง 2) การสูบบุหรี่ไฟฟ้าเป็นการนำสารนิโคตินเข้าสู่ร่างกายที่สะอาดกว่าบุหรี่ธรรมดา เพราะไม่มีการเผาไหม้ใบยาสูบหรือกระดาษมวน จึงไม่เกิดเขม่าและมีกลิ่นเหม็น และ 3) เพื่อลดอันตรายจากการสูบบุหรี่

บุหรี่ไฟฟ้าจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ที่ต้องการสูบบุหรี่เพื่อทดแทนบุหรี่จริง [2] ซึ่งจากการสำรวจผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าของสหรัฐอเมริกา ในปี 2556 พบว่า ชาวอเมริกัน แคนาดา และออสเตรเลียที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีความเชื่อว่าการสูบบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ทั่วไป มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ และจากการรวบรวมข้อมูลของ Science Daily [2] ระบุว่าสำนักงานสาธารณสุขของอังกฤษก็ยืนยันว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีอันตรายต่อสุขภาพน้อยกว่าบุหรี่ธรรมดาถึง 95% ทำให้เชื่อว่าเป็นตัวช่วยที่สามารถทำให้ผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี่สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ จึงทำให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นที่นิยม ซึ่งจากสถิติประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้บริโภคบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้น 2 เท่าทุก ๆ ปีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2551 และบุหรี่ไฟฟ้า

ได้รับอนุญาตให้วางขายในประเทศอังกฤษมาตั้งแต่ปี 2550 และได้รับความนิยมเรื่อยมา จนปัจจุบันมีผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าถึง 3 ล้านคน และเป็นอุปกรณ์ยอดฮิตเพื่อใช้ในการเลิกบุหรี่แทนหมากฝรั่งและแผ่นแปะนิโคติน

สำหรับประเทศไทย บุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภทเริ่มแพร่หลายโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นด้วยความเชื่อจากการโฆษณาชวนเชื่อว่ามีนิโคติน ไม่มีอันตรายต่อตนเองและคนรอบข้างสูบแล้วไม่ติด ทำให้มีนักสูบหน้าใหม่เข้าไปทดลองใช้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม บุหรี่ไฟฟ้าเป็นการสูบเพื่อนำสารนิโคตินเข้าสู่ร่างกาย จึงทำให้เกิดการเสพติดและมีงานวิจัยหลายฉบับที่ระบุถึงอันตรายของนิโคติน นอกจากนี้ผู้จำหน่ายอาจมีการเติมสารอื่น ๆ ลงไปในน้ำยาของบุหรี่ไฟฟ้า ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์ และ S. Cooper เล่าว่ายังไม่มีการพิสูจน์แน่ชัดถึงอันตรายจากสารเคมีที่ทำปฏิกิริยากับกระบวนการไฟฟ้า [4-5] อย่างไรก็ตามกิจกรรมวิทยาศาสตร์บริการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข พบว่ามีสารเคมีหลายอย่างที่เป็อันตรายต่อร่างกาย และพบเพิ่มเติมว่าหลังการสูบบุหรี่ช่วงต้นอาจทำให้เกิดโรคหรือเป็นสาเหตุของโรคติดต่อหลายอย่าง เช่น วัณโรค ไข้หวัดใหญ่ คอตีบ ไอกรน ไวรัสตับอักเสบบี รวมไปถึงโรคร้ายแรงในช่องปากที่เกิดจากพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์เดียวกันผลิตเปลี่ยนร่วมสูบกันและอาจเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีอันตรายมากกว่าการสูบบุหรี่ ดังนั้น กระทรวงพาณิชย์ จึงออกประกาศตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม 2557 ว่าเป็นสินค้าต้องห้ามในการนำเข้าภายในประเทศ เพราะอาจจะก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ สุขอนามัยสังคม และความมั่นคงของประเทศ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2557 และผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับเป็นเงิน 5 เท่าของสินค้า

ที่ส่งออกหรือนำเข้าหรือทั้งจำทั้งปรับ กับให้รับสินค้า โดยมีรางวัลให้ผู้นำจับหรือผู้จับด้วย นอกจากนี้แล้วคำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 9/2558 ได้กำหนด ห้ามขายหรือห้ามให้บริการสินค้า “บาราคุ๋ บาราคุ๋ไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า หรือตัวยาบาราคุ๋ น้ำยาสำหรับเติมบาราคุ๋ไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้า” โดยบังคับใช้ตั้งแต่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนผู้ที่ผลิตเพื่อขาย นำเข้าจากต่างประเทศเพื่อขายจะได้รับโทษเพิ่มอีก 1 เท่า คือ มีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่อย่างไรก็ตาม ยังขาดมาตรการห้ามครอบครอง และการควบคุมเรื่องการโฆษณา โดยเฉพาะเรื่องการห้ามโฆษณา ปูพหู รุจนธำรง ได้กล่าวถึงคณะกรรมการว่า ได้มีมติ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไปกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าบาราคุ๋และบาราคุ๋ไฟฟ้าหรือบุหรี่ไฟฟ้าภายในประเทศเพิ่มเติม [6] และแม้ว่ารัฐบาลจะออกประกาศมาตรการเพื่อควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า แต่การแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้ายังเป็นไปอย่างรวดเร็วและเป็นเช่นนี้ทั่วโลก โดยคาดว่าจะมีการส่งเสริมการตลาดบุหรี่ไฟฟ้าเช่นเดียวกับการขายบุหรี่ยุคแรกๆ มีการจำหน่ายแพร่หลายทั้งโลกออนไลน์ หน้าห้างสรรพสินค้า หรือแม้แต่ผ่าน Social Media ทุกประเภท ทั้ง Facebook Line IG Whats App YouTube และเว็บไซต์ ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกันได้ทั้งหมด ทำให้การเข้าถึงสินค้าทำได้ง่าย มีการส่งเสริมการตลาดอย่างแพร่หลาย มีการกระจายข่าวและสร้างความเชื่อว่าสูบง่าย ไม่มีนิโคติน สูบได้ทุกที่ สูบแล้วหอม ไม่รบกวนใคร และสามารถทดแทนการสูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบได้ มีการสอนวิธีการสูบผ่านวิดีโอออนไลน์ YouTube ซึ่งแพร่หลายไม่มีการควบคุม และเป็นแพลตฟอร์มที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว [7]

POBPAD กล่าวว่าปัจจุบันการลักลอบนำเข้ามาและขายอย่างผิดกฎหมายผ่านทางอินเทอร์เน็ตอย่างเปิดเผย เป็นการกระตุ้นให้มีนักสูบหน้าใหม่เพิ่มขึ้นด้วยการออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มากกระตุ้นให้อยากลอง ซึ่งขณะนี้แนวโน้มของความนิยมและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้ากำลังมีเพิ่มขึ้นในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะในกลุ่มของวัยรุ่น ซึ่งผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นทั้งผู้ที่เคยสูบบุหรี่แบบปกติทั่วไป และผู้ที่เริ่มต้นหรือทดลองสูบบุหรี่ [8] จากสถิติของสำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรคที่เครือข่ายเฝ้าระวังอุตสาหกรรมยาสูบรวบรวม พบว่าเมื่อนักสูบหันมาสูบบุหรี่ไฟฟ้าทดแทนเป็นจำนวนมาก ซึ่งโทษของบุหรี่ไฟฟ้าแทบไม่ต่างจากบุหรี่มวน เครือข่ายเฝ้าระวังอุตสาหกรรมยาสูบ [9] และกลุ่มเสี่ยงที่พบคือ ประชากรอายุระหว่าง 12-65 ปี โดยมีอัตราส่วน 4.5/1000 คนที่เคยสูบบุหรี่ไฟฟ้า และพบในกลุ่มคนภาคกลาง

ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ทำการศึกษาในปี 2559 [10] พบว่ากลุ่มวัยรุ่น 12-24 ปี และกลุ่มผู้ใหญ่ 25-65 ปี มีความคิดว่าการสูบบุหรี่อิเล็กทรอนิกส์เป็นของต่างประเทศ สบายแล้วเท่าใด ในขณะที่มีบางคนสูบเพราะอยากเลิกบุหรี่ ทั้ง ๆ ที่ไม่แน่ใจว่าช่วยเลิกบุหรี่ได้จริง และสุดท้ายก็กลับไปสูบบุหรี่ธรรมดา และบุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กัน หรือกลับมาสูบบุหรี่ธรรมดาเหมือนเดิม ซึ่งปัจจุบันไม่มีการยืนยันความปลอดภัยและประสิทธิผลของบุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ในการช่วยเลิกบุหรี่อย่างถาวร โดยการสำรวจของ National Youth Tobacco Survey ในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี 2557 พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัวภายใน 1 ปี แต่สำหรับประเทศไทย บุหรี่ไฟฟ้ายังผิดกฎหมาย มีเพียงการลักลอบจำหน่ายในตลาดมืดจึงทำให้ยากต่อการเก็บข้อมูล

ทางสถิติ แต่มีข้อสังเกตชัดเจนทั้งในและต่างประเทศ พบว่ากลุ่มคนที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้า คือ ผู้ที่ต้องการเลิกสูบบุหรี่

ซึ่งจากข้อมูลทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่เริ่มแพร่ระบาดมากขึ้นในสังคมไทย ประกอบกับแนวคิดและความเชื่อที่ขัดแย้งกันในประเด็นของการช่วยเลิกบุหรี่ โดยเฉพาะกับกลุ่มวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ซึ่งพบมากในภาคกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเด็นข้างต้นโดยเฉพาะกับกลุ่มที่เป็นนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และด้วยในพื้นที่กรุงเทพฯ มีสถานศึกษาที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน จึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาและทำความเข้าใจเชิงลึกถึงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ รวมถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาให้ครอบคลุมถึงความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้ากับความต้องการเลิกสูบบุหรี่ของนักสูบที่เป็นนักศึกษา ณ ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร มีกระบวนการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างไร เพื่อจะได้ค้นหา รูปแบบและแนวทางในการป้องกันมิให้มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งอาจจะนำไปสู่พฤติกรรมการบริโภคยาสูบประเภทอื่น ๆ ได้อีกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ และ 2) ศึกษาปัจจัย กระบวนการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการวิจัย

เนื่องจากการเป็นนักศึกษาผานวิธีแบบคู่ขนาน คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวทางการศึกษาไว้ดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ ชั้นปี รายได้ที่ได้จากครอบครัว) ความต้องการเลิกบุหรี่ทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้า ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า การมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ส่วนประสมทางการตลาดของบุหรี่ไฟฟ้า

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า **กลุ่มตัวอย่าง** คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในกรุงเทพมหานครที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวนตัวอย่าง 442 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) **การศึกษาเชิงคุณภาพ** เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบตัวแปรและประเด็นหัวข้อการสัมภาษณ์อย่างกว้าง โดยมุ่งเก็บข้อมูลเชิงลึกของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า หลังจากมีการประกาศควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า และพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ทัศนคติ ความรู้ และการมีแบบอย่าง ส่วนประสมทางการตลาดของบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงแนวทางการป้องกันมิให้มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าและมีประสบการณ์สูบบุหรี่ธรรมดา และยินดีให้ข้อมูลในการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

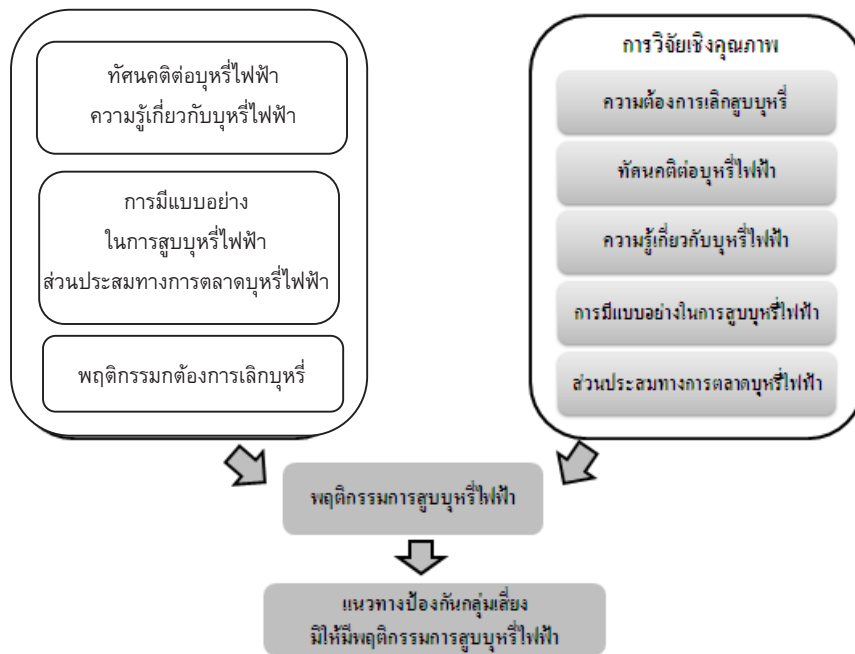
1) ทราบสถานการณ์ปัจจุบันของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2) ทราบปัจจัย กระบวนการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และสามารถระบุกลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าได้ และ 3) ได้รูปแบบและแนวทางในการป้องกันกลุ่มเสี่ยงมิให้มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่สามารถนำมาเสนอเป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์แบบบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ต่อไป

กรอบแนวทางในการศึกษาวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ คณะวิจัยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior (TPB) [11] ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ที่พัฒนาเพิ่มเติมมาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action : TRA) ที่มีหลักการว่า พฤติกรรมของบุคคลจะถูกควบคุมโดยเจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ของบุคคลนั้น ๆว่าจะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น โดยจะได้รับอิทธิพลจากทัศนคติที่มีต่อพฤติกรรมนั้น (Attitude Toward Behavior, ATT) การคล้อยตามอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm, SN) และการรับรู้/เชื่อว่าตนสามารถแสดง/ควบคุมพฤติกรรมนั้นได้ (Perceived Behavior Control, PBC) ซึ่งปัจจัยแฝงเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม (Intention, INT) และจะผลักดันให้เกิดการแสดงพฤติกรรม (Behavior) ประกอบกับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของการสูบบุหรี่ [12]

การวิจัยเชิงคุณภาพ คณะวิจัยได้ใช้แนวคิดตามกรอบการวิจัยเชิงปริมาณ มากำหนดเป็นกรอบประเด็นหลักอย่างกว้าง ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ที่มา: ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีแบบคู่ขนาน โดยวิจัยเชิงปริมาณคู่ขนานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินงานดังนี้ ส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ยี่ห้อ ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า โดยตอนที่ 1-2 เป็นแบบเลือกตอบ ตอนที่ 3 ทัศนคติ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ เป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ และตอนที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งหากคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากการหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการวิจัยและความเชี่ยวชาญด้านการสูบบุหรี่และรณรงค์การสูบบุหรี่ 5 ท่าน และเลือกเฉพาะข้อคำถาม

ที่มีค่ามากกว่า 0.5 ไว้ และหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความเชื่อมั่นด้วยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า 0.3 เป็นต้นไป ซึ่งแบบสอบถามตอนที่ 1-3 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง 0.304-0.815 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับในแต่ละตอน ระหว่าง 0.693-0.917 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและสถิติทดสอบด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบสองกลุ่มและวิเคราะห์ความแปรปรวน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างหากคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากการหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการวิจัยและความเชี่ยวชาญด้านการสูบบุหรี่ 3 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา

ระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า โดยใช้วิธีคำนวณแบบไม่ทราบประชากรตามสูตรของคอกแรน [13] ต้องใช้ตัวอย่างอย่างน้อย 400 คน และเก็บข้อมูลได้จำนวนทั้งสิ้น 442 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนด้วยการแบ่งชั้นจากสถาบันอุดมศึกษา 4 ประเภท ได้แก่ สถาบันของรัฐ สถาบันเอกชน สถาบันกลุ่มราชภัฏ และสถาบันกลุ่มราชชมงคล แล้วจึงใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ **ส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ** ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์รายบุคคล โดยกำหนดกรอบการสัมภาษณ์อย่างกว้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกของพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ยไฟฟ้าของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย หลังจากมีการประกาศควบคุมบุหรี่ยไฟฟ้า บังเอิญเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ยไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ย ทศนคติ ความรู้ และการมีแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับบุหรี่ยไฟฟ้าและมีพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ยไฟฟ้า ส่วนประสมทางการตลาดของบุหรี่ยไฟฟ้า รวมถึงแนวทางในการป้องกันกลุ่มเสี่ยงมิให้มีพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ยไฟฟ้า เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจำนวน 17 ข้อ พัฒนาตามการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการศึกษาเชิงปริมาณ และได้ปรับลักษณะคำถามและลำดับคำถามตามความเหมาะสมของสถานการณ์ โดยตั้งเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งการพัฒนาเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญกาสูบบุหรี่ย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านระเบียบวิธีวิจัย มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยกำหนดให้คณะวิจัยที่ทำการสัมภาษณ์มี 2 ท่าน/การสัมภาษณ์ 1 ครั้ง เลือกและกำหนดระยะเวลาสัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และเลือกผู้ให้ข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาที่ต่างประเภทกัน คณะวิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ แต่ละบุคคล 30-45 นาที

และมีการขอบันทึกเสียงและจดบันทึกในขณะที่สัมภาษณ์ เมื่อทำการสัมภาษณ์จะมีการประชุมกลุ่มของคณะวิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ที่ตรงกัน โดยผู้วิจัยจะทำการสรุปรายละเอียดการสัมภาษณ์และส่งกลับไปยังผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง หากข้อมูลไม่ตรงหรือมีความบิดเบือนจากคำตอบหรือความหมายของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการปรับแก้ไขข้อมูลทันทีและจนกว่าผู้ให้ข้อมูลจะยืนยันว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน แล้วผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบและทำการตีความต่อไป

วิธีการเก็บข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ ทั้งการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการใช้แบบสอบถามออนไลน์ โดยกรณีที่ใช้แบบสอบถาม คณะวิจัยสุ่มแบบบังเอิญโดยเลือกจากบุคคลที่กำลังสูบบุหรี่ยไฟฟ้าและเข้าไปแนะนำตัวเองว่าเป็นผู้วิจัยเกี่ยวกับบุหรี่ยไฟฟ้าที่เป็นกลางและไม่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใด ๆ ที่ตรวจจับ และอธิบายให้ผู้ข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการวิจัยซึ่งได้เขียนอธิบายไว้ที่ใบปะหน้าของแบบสอบถาม และย้ำว่าจะไม่มีการนำเสนอผลการวิจัยที่สามารถทวนสอบกลับมายังผู้ตอบได้และจะไม่ระบุสถาบันการศึกษา แต่จะนำเสนอข้อมูลเป็นภาพรวมของบุคคลที่สูบบุหรี่ยไฟฟ้า ซึ่งทั้งผู้ตอบแบบสอบถามหรือผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกสามารถที่จะปฏิเสธหรือไม่ให้ข้อมูลได้ หรือจะสะดวกที่จะตอบแบบสอบถามโดยการตอบออนไลน์ด้วยการฝากลิงค์ผ่านระบบ QR-Code จะตอบใส่กระดาษได้ โดยอิสระ และได้ขอความกรุณาในการแนะนำเพื่อนและฝากส่งลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ที่สามารถให้ตอบได้โดยอิสระไปยังกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่ยไฟฟ้า ซึ่งแบบสอบถามออนไลน์จะเขียนคำชี้แจงรายละเอียดโครงการและมีข้อความที่ให้โอกาสผู้ตอบ สามารถที่จะตอบคำถามต่อหรือปฏิเสธ

ไม่ตอบตั้งแต่เริ่มต้น โดยอ้างว่าผู้วิจัยจะบันทึกและเก็บข้อมูลด้วยการเข้ารหัสผู้ตอบและเก็บข้อมูลไว้เพียง 6 เดือน ภายหลังจากการศึกษาวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เลขที่ 2/2561 เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและไคร้สแควร์ การวิเคราะห์สมการถดถอยในการวิจัยเชิงปริมาณ และวิเคราะห์เนื้อหาในการวิจัยเชิงคุณภาพ และนำผลการวิจัยทั้ง 2 ส่วนมาเปรียบเทียบและโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากผลการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบผลการศึกษา ดังนี้

1) ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า จำนวน 422 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.3 มีอายุ 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.1 และกำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.5 และประเภทกลุ่มสถาบันการศึกษาที่สูบบมากที่สุด คือ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน คิดเป็น ร้อยละ 60.9 รายได้รวมต่อเดือนส่วนใหญ่น้อยกว่า 4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.0 และเป็นกลุ่มที่ไม่มีอาชีพระหว่างเรียน ร้อยละ 65.6 ส่วนใหญ่ สมาชิกในครัวเรือนไม่มีผู้ที่สูบบุหรี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.6 แต่มีจำนวนเพื่อนในกลุ่มที่สูบบุหรี่ 2-5 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.3 และมีจำนวนเพื่อน/คนรอบข้างที่เคยเลิกบุหรี่ได้ 2-5 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.7

การศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก 15 คน เป็นผู้ที่ม่ประสบการณ์ในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า เป็นกลุ่มนักศึกษาที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ 1-4 แต่เป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 3 มาที่สุด เป็นนักศึกษาชายและหญิงจำนวนที่ใกล้เคียงกัน และเป็นกลุ่มนักศึกษาที่เรียนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มที่มีอาชีพระหว่างเรียนใกล้เคียงกับกลุ่มที่ไม่มีอาชีพ รายได้ส่วนใหญ่มากกว่า 5,000 บาท และส่วนใหญ่ครอบครัวทั้งบุคคลในครอบครัวและเพื่อนในกลุ่มมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และในกลุ่มนี้ยังไม่มีผู้ใดที่สามารถเลิกบุหรี่ได้

ซึ่งจากทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีข้อมูลที่สอดคล้องกัน คือกลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้านั้น ส่วนใหญ่ เป็น กลุ่ม นักศึกษา ชั้นปีที่ 3 และมีทั้งเพศชายและหญิงจำนวนเกือบไม่แตกต่างกัน และส่วนใหญ่เรียนอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ตั้งแต่ 4,000 บาท ขึ้นไป และในกลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้านั้น จะมีบุคคลใกล้เคียงตนเองไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรือจากกลุ่มเพื่อนที่เป็นผู้สูบบุหรี่ประเภทใดประเภทหนึ่งด้วยเช่นกัน

2) พฤติกรรมการสูบบุหรี่และการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

การศึกษาเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม 422 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคนที่สูบบุหรี่บางเวลาหรือเฉพาะตอนเข้าสังคมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.0 รองลงมาเป็นคนสูบบุหรี่เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 31.0 และเป็นคนไม่สูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 18.0 ตามลำดับ ปัจจุบันยังเป็นผู้ที่สูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 76.3 และมีผู้ที่ไม่สูบบุหรี่น้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 23.7 ส่วนใหญ่สูบบุหรี่รวมดรวมกับบุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.6 รองลงมา สูบบุหรี่ธรรมดา ร้อยละ 34.8 และสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียว ร้อยละ 28.6 ตามลำดับ นอกจากนี้

พบว่าส่วนใหญ่ ลองสูบบุหรี่หรือดมยาครั้งแรก เมื่ออายุ 15-18 ปี ร้อยละ 59.1 รองลงมา อายุ 11-14 ปี ร้อยละ 20.3 และอายุมากกว่า 18 ปี ร้อยละ 17.1 ตามลำดับ ในขณะที่ลอง

สูบบุหรี่ไฟฟ้าครั้งแรก เมื่ออายุ มากกว่า 18 ปี ร้อยละ 53.6 รองลงมา อายุ 15-18 ปี ร้อยละ 42.4 และ อายุ 11-14 ปี ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ รายละเอียด ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะการสูบบุหรี่ และประเภทของบุหรี่ที่สูบ (n = 422)

กลุ่มคน	จำนวน	ร้อยละ
คนไม่สูบบุหรี่	76	18.0
คนสูบบุหรี่เป็นประจำ	131	31.0
คนสูบบุหรี่บางเวลาหรือเฉพาะตอนเข้าสังคม	135	32.0
คนเคยสูบบุหรี่ (ปัจจุบันไม่สูบแล้ว)	58	13.7
ไม่แน่ใจว่าอยู่ในกลุ่มใด	22	5.2
การสูบบุหรี่ (ทุกประเภท)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่สูบ	100	23.7
สูบ	322	76.3
ประเภทบุหรี่ที่สูบ	จำนวน	ร้อยละ
บุหรี่ธรรมดา	112	34.8
บุหรี่ธรรมดา ร่วมกับ บุหรี่ไฟฟ้า	118	36.6
บุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียว	92	28.6
รวม	322	100.0

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของสถานการณ์ในการสูบบุหรี่ของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 322) (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สถานการณ์ในการสูบบุหรี่	บุหรี่ธรรมดา (322 คน)		บุหรี่ไฟฟ้า (210 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูบคนเดียว	159	49.3	149	70.9
สูบกับเพื่อน	211	65.5	201	95.7
สูบเวลาที่ดื่มแอลกอฮอล์	157	48.7	140	66.6
สูบเวลาเครียด/ประหม่า	121	37.5	60	28.5
สูบตลอดเวลา	44	13.6	63	30.0

ผู้ตอบแบบสอบถามที่สูบบุหรี่ธรรมดา ส่วนใหญ่สูบกับเพื่อน ร้อยละ 65.5 รองลงมา สูบคนเดียว ร้อยละ 49.3 และสูบเวลาที่ดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 48.7 ตามลำดับ

ซึ่งสอดคล้องกับการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ที่พบว่าส่วนใหญ่ สูบกับเพื่อน ร้อยละ 95.7 รองลงมาคือ สูบคนเดียว ร้อยละ 70.9 และสูบเวลาที่ดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 66.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่และพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ (n = 322)

พฤติกรรมการสูบบุหรี่	พฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่		รวม	ไคร์สแควร์ (sig)
	จำนวน (ร้อยละ)			
	ต่ำ	สูง		
สูบบุหรี่ธรรมดาอย่างเดียว	74 (22.98)	38 (11.80)	112 (34.78)	19.734
สูบบุหรี่ธรรมดาพร้อมกับบุหรี่ไฟฟ้า	45 (13.98)	73 (22.67)	118 (36.65)	0.0000
สูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียว	40 (12.42)	52 (16.15)	92 (28.57)	
รวม	159 (49.38)	163 (50.62)	322 (100)	

ผู้ตอบแบบสอบถามที่สูบบุหรี่ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่สูบบุหรี่ธรรมดาพร้อมกับบุหรี่ไฟฟ้ามากที่สุด (ร้อยละ 36.65) ซึ่งเมื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสูบบุหรี่กับพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มที่มีการสูบบุหรี่ธรรมดาพร้อมกับบุหรี่ไฟฟ้ามีความต้องการเลิกบุหรี่ในระดับสูง (ร้อยละ 22.67) และกลุ่มที่สูบบุหรี่ธรรมดาอย่างเดียวมีพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ระดับต่ำ (ร้อยละ 22.98)

การศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลหลัก 15 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสูบบุหรี่ธรรมดาและบุหรี่ไฟฟ้า มีทั้งผู้ที่ปัจจุบันสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเดียวและเป็นผู้ที่สูบบุหรี่ธรรมดาอย่างเดียว แต่เป็นผู้ที่มีการสูบบุหรี่ทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ธรรมดาร่วมกัน โดยจะสูบบุหรี่ประเภทใดก็ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานการณ์ โดยจะสูบบุหรี่ไฟฟ้าเมื่อต้องอยู่ในห้องพักหรือพื้นที่ปิด เนื่องจากไม่มีกลิ่นคางและไม่เหม็น และจะสูบบุหรี่ธรรมดาเมื่ออยู่ในพื้นที่โล่งแจ้ง และสามารถสูบบุหรี่ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้ไม่มีใครเลยที่สามารถเลิกบุหรี่ได้ถาวร และสำหรับโอกาสในการสูบบุหรี่นั้นจะเกิดขึ้นในช่วงหลังตื่นนอนทันที หรือตอนที่มีเวลาว่าง และในช่วงตอนที่มีการรวมกลุ่มกันของเพื่อน ๆ

แล้วเมื่อใดก็ตามที่มีเพื่อนในกลุ่มหรือบุคคลในครอบครัวหิบบหรี่มาสูบ ก็จะทำให้ตนเองต้องหิบบหรี่มาสูบด้วยเช่นกัน และมีเพียงบางคนที่จำเป็นต้องออกมาสูบในทุก ๆ ชั่วโมง เนื่องจากความต้องการของตนเองเพื่อที่จะคลายเครียดและติดเป็นนิสัย อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นลองสูบบุหรี่ธรรมดานั้นจะเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในช่วง ม.1-ม.2 โดยเริ่มต้นเห็นจากผู้ปกครอง คนข้างบ้าน และเพื่อนที่โรงเรียน และเมื่อเพื่อนชวนให้ลองก็เลยเริ่มต้นลอง ส่วนบุหรี่ไฟฟ้านั้นเพิ่งมีขึ้นในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา จึงเพิ่งมาเริ่มต้นสูบหลังจากเข้าเรียนมหาวิทยาลัยแล้ว โดยเพียงแค่อยากรู้อันตรายกว่า หรือด้อยกว่าบุหรี่ธรรมดาอย่างไร

จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีข้อมูลที่สอดคล้องกัน คือ กลุ่มตัวอย่างที่สูบบุหรี่ปัจจุบันจะมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ไฟฟ้าและสูบบุหรี่ธรรมดาร่วมกัน โดยจะพิจารณาจากสถานการณ์และสถานที่เป็นหลัก ซึ่งการสูบนั้นมีทั้งที่ติดการสูบโดยต้องสูบทันทีหลังตื่นนอน และสูบทุก ๆ ชั่วโมง และความต้องการสูบ มักจะเกิดขึ้นเมื่อเห็นบุคคลอื่น ๆ สูบบุหรี่ หรือมีคนใกล้เคียงสูบบุหรี่ สำหรับการเริ่มลองสูบบุหรี่นั้นมีจุดเริ่มต้นจากคนใกล้ตัวชวนให้ทดลอง

3) ปัจจัย กระบวนการและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

การศึกษาเชิงปริมาณ จากกรอบแนวคิดในการศึกษาที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ สามารถสรุปผลการศึกษา ดังนี้ **1) ด้านความรู้เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้า** พบว่า ส่วนใหญ่ตอบข้อคำถามถูกน้อยกว่าร้อยละ 20 รองลงมา คือ ตอบข้อคำถามถูก ร้อยละ 21-40 ของข้อคำถามทั้งหมด และที่ตอบข้อคำถามถูก ร้อยละ 41-60 ตามลำดับ ทั้งนี้ผู้ตอบส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าว่า สตรีมีครรภ์สามารถสูบบุหรีไฟฟ้าได้โดยไม่มีอันตราย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.62 รองลงมา คือ การสูบบุหรีไฟฟ้าไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 49.05 และคิดว่าไอหมอกที่พ่นจากบุหรีไฟฟ้าไม่มีอันตราย ร้อยละ 43.57 และบุหรีไฟฟ้ามีสารก่อมะเร็งน้อยกว่าบุหรีทั่วไป สูงถึงร้อยละ 25.24 **2) ด้านทัศนคติที่มีต่อบุหรีไฟฟ้า** โดยรวมมีทัศนคติที่ดีในระดับค่อนข้างมาก โดย พบว่า มีทัศนคติว่า น้ำยาในบุหรีไฟฟ้ามีกลิ่นหลากหลายทำให้ไม่รู้สึกรบกวนมากที่สุด รองลงมา บุหรีไฟฟ้าไม่ทำให้มีกลิ่นเหม็นติดตัว และการสูบบุหรีไฟฟ้าเป็นเครื่องมือช่วยในการเลิกสูบบุหรีได้ ตามลำดับ **3) ด้านการมีแบบอย่างในการสูบบุหรีไฟฟ้า** พบว่า โดยรวมมีแบบอย่างค่อนข้างน้อย แต่เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ไม่เคยเห็นใครที่ได้รับผลกระทบต่อสุขภาพในการสูบบุหรีไฟฟ้า มากที่สุด รองลงมา คือ คนสูบบุหรีไฟฟ้าสามารถเลิกบุหรีได้ในที่สุด และเห็นคนในครอบครัว เพื่อนหรือคนใกล้ชิดสูบบุหรีไฟฟ้า ตามลำดับ **4) ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของบุหรีไฟฟ้า** โดยรวมมีระดับค่อนข้างมาก โดยพบว่า ปัจจัยด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ ปัจจัยผลิตภัณฑ์บุหรีไฟฟ้า รองลงมา คือ ปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายบุหรีไฟฟ้า ปัจจัยการส่งเสริมการตลาดบุหรีไฟฟ้าตามลำดับ โดยเมื่อพิจารณารายชื่อในแต่ละด้านพบว่า **ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์บุหรีไฟฟ้า** มีความเห็นว่า บุหรีไฟฟ้ามีกลิ่นหอมและรสชาติ

ที่หลากหลาย มากที่สุด รองลงมา อุปกรณ์สูบบุหรีไฟฟ้ามีหลายลักษณะ และสามารถเลือกขนาดรูปแบบได้หลากหลาย และแพ็คเกจหรือการสูบบุหรีไฟฟ้าดูดีและสวยงามมากกว่าการสูบบุหรีธรรมดา สำหรับ**ปัจจัยด้านราคา** พบว่า ราคาอุปกรณ์ของบุหรีไฟฟ้าแม้จะแพงแต่คุ้มค่าต่อราคาที่จ่าย มากที่สุด และเมื่อเฉลี่ยค่าใช้จ่ายแล้ว การสูบบุหรีไฟฟ้าประหยัดกว่าการสูบบุหรีประเภทอื่น ค่อนข้างมาก **ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายบุหรีไฟฟ้า** โดยรวมมีระดับค่อนข้างมาก โดยเห็นว่า สามารถหาซื้อบุหรีไฟฟ้าผ่านช่องทางที่หลากหลายจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก เว็บไซต์ ไลน์ โดยสะดวก มากที่สุด รองลงมา ร้านค้ามีบริการส่งบุหรีไฟฟ้าสะดวกและฟรีผ่านทางไปรษณีย์/คนส่งสินค้า และสามารถสั่งซื้อบุหรีไฟฟ้าได้ง่ายทุกที่ ทุกเวลาที่ต้องการ ตามลำดับ สำหรับ**ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดบุหรีไฟฟ้า** โดยรวมมีค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่เห็นว่า มีกระทู้ถามตอบและแลกเปลี่ยนให้ข้อมูลเรื่องการสูบบุหรีไฟฟ้า มากที่สุด รองลงมา มีโฆษณาและข้อมูลยืนยันว่าบุหรีไฟฟ้ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรีประเภทอื่น ๆ และร้านค้ามีกิจกรรมพิเศษหรือจัดโปรโมชั่นราคาพิเศษให้ซื้อบุหรีไฟฟ้าตามลำดับ

การศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลหลัก 15 คน ส่วนใหญ่ **ด้านความรู้เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้า** มีการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับบุหรีไฟฟ้าก่อนทดลองสูบบุหรี โดยอ่านข้อมูลจากหลายแหล่ง ที่มีอยู่ในสื่อออนไลน์ ว่าเป็นบุหรีที่สามารถใช้ทดแทนบุหรีธรรมดาได้ และมีอันตรายน้อยกว่าบุหรีธรรมดาเนื่องจากไม่ต้องมีการเผาไหม้ของใบยาสูบ จึงเชื่อว่าสะอาดและปลอดภัยกว่า และมีบางคนที่เชื่อจากคำพูดของผู้ขายและผู้ที่ตนเองเชื่อถือโดยบอกต่อ ๆ กันมา ซึ่งมีทั้งบุคคลที่เชื่อว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและยืนยันและเชื่อความรู้ของตนเองว่าเป็น

สิ่งถูกต้อง แต่ทุกคนก็ยังมีข้อสงสัยว่ามีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่จริงหรือไม่และอยากได้รับคำตอบที่แท้จริง **2) ด้านทัศนคติที่มีต่อบุหรี่ไฟฟ้า** ส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก โดยพิจารณาจากกลิ่น รส ที่มีความหอมหวาน และไม่มึนกลิ่นฉุน ทำให้ไม่มีกลิ่นเหม็นติดตัว มองว่าดูเท่และเป็นไปตามสมัย และประกอบกับความรู้อันถูกต้อง ๆ กันมาว่าช่วยให้เลิกบุหรี่ได้จริงและคิดว่ากลิ่นของบุหรี่ไฟฟ้าไม่เป็นการรบกวนผู้อื่น จึงเลือกที่จะสูบบุหรี่ไฟฟ้า **3) ด้านการมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า** พบว่า การเห็นเพื่อนสูบ จึงได้ขอทดลองสูบบ้าง แล้วจึงติดใจและมีอาการติดการสูบดังกล่าวมาเรื่อย ๆ **4) ด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของบุหรี่ไฟฟ้า** พบว่า บุหรี่ไฟฟ้าสามารถหาซื้อได้ง่าย ทั่วไปในอินเทอร์เน็ต และมีรูปแบบของอุปกรณ์ที่หลากหลาย และมีการโฆษณาชัดเจนว่าสามารถช่วยเลิกบุหรี่ได้ ประกอบกับเมื่อทดลองใช้และคำนวณค่าใช้จ่ายในภาพรวม คิดว่ามีราคาถูกกว่าการสูบบุหรี่ธรรมดา

จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีข้อมูลที่สอดคล้องกัน คือ กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อว่าความรู้ของตนเองนั้นถูกต้อง โดยการสืบค้นและหาความรู้เองจากสื่อออนไลน์ที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีน้อยมากที่มีการอ่านจากเอกสารทางวิชาการที่ยืนยันหรือรับรองโดยหน่วยงานราชการที่ถูกต้อง ประกอบกับการเห็นยูทูบเบอร์หรือผู้ที่ป็นเน็ตไอดอล หรือแม้กระทั่งเว็บไซต์หรือเพจที่รองรับผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าโดยเฉพาะ ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าว่าเป็นสิ่งช่วยในการเลิกสูบบุหรี่ มีอันตรายน้อยกว่า จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้อยากลองและทดลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า ประกอบกับการได้เห็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ ได้แก่ เพื่อน ผู้ปกครอง หรือในอินเทอร์เน็ต นำเสนอเรื่องการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และร้านค้าที่ขายบุหรี่แนะนำและมีโปรโมชั่นราคาพิเศษ จึงทำให้เริ่มทดลองและเริ่มสูบบุหรี่ไฟฟ้า และไม่เคยมีตัวอย่างหรือบุคคลรอบตัวที่เป็นโรค

หรือได้รับภัยร้ายแรงจากบุหรี่ไฟฟ้าในเชิงประจักษ์ เห็นแต่บุหรี่ยี่ห้ออื่น ๆ แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจาก บุหรี่ไฟฟ้ายังไม่ถูกกฎหมายและมีข้อจำกัดในการสูบและการพกพา จึงทำให้ปัจจุบันจากเดิมที่เคยสูบบุหรี่ธรรมดาเพียงอย่างเดียวต้องกลายเป็นสูบบุหรี่ไฟฟ้าร่วมด้วยไปพร้อมกัน

4) การศึกษาสมการถดถอยหรือสมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ยไฟฟ้า

การศึกษาเชิงปริมาณ การวิเคราะห์สมการถดถอยหรือสมการพยากรณ์ผู้วิจัยได้นำตัวแปรอิสระมาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ ทัศนคติต่อบุหรี่ไฟฟ้า (x_1) การมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (x_2) ส่วนประสมทางการตลาดของบุหรี่ไฟฟ้า ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้า (x_3) ราคาบุหรี่ไฟฟ้า (x_4) ช่องทางการจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า (x_5) การส่งเสริมการตลาดบุหรี่ไฟฟ้า (x_6) และพฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ (x_7) มาวิเคราะห์สมการถดถอยหรือสมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อแนวโน้มพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (y) สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปัจจัยที่มีพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	4	382.270	95.567	167.294	0.000**
Residual	415	237.071	0.571		
Total	419	619.341			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับตัวแปรอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถสร้างสมการถดถอยเชิงเส้นตรง ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	-0.133	0.165		-0.808	0.420
การมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (x_2)	0.417	0.044	0.371	9.461	0.000**
ผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้า (x_3)	0.201	0.049	0.193	4.413	0.000**
การส่งเสริมการตลาดบุหรี่ไฟฟ้า (x_6)	0.121	0.037	0.134	3.285	0.001**
ราคาบุหรี่ไฟฟ้า (x_4)					
			$r = 0.786$	Adjusted $R^2 = 0.614$	
			$R^2 = 0.617$	SE = 0.756	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรอิสระที่สามารถทำนายแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า(y) มี 4 ตัวแปร คือ การมีแบบอย่างในการสูบบุหรี่ไฟฟ้า (x_2) ผลิตภัณฑ์บุหรี่ไฟฟ้า (x_3) การส่งเสริมการตลาดบุหรี่ไฟฟ้า (x_6) ราคาบุหรี่ไฟฟ้า (x_4) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสมการถดถอยหรือสมการพยากรณ์แนวโน้มพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ในรูปของคะแนนดิบคือ $\hat{y} = -0.133 + 0.417x_2 + 0.281x_3 + 0.201x_6 + 0.121x_4$ และสมการถดถอยหรือสมการพยากรณ์แนวโน้มพฤติกรรม

การสูบบุหรี่ไฟฟ้า ในรูปของคะแนนมาตรฐานคือ $\hat{y} = 0.371x_2 + 0.245x_3 + 0.193x_6 + 0.134x_4$ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า 0.786 ($r = 0.786$) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวแปรสามารถทำนายแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ได้ร้อยละ 61.4 (Adjusted $R^2 = 0.614$) และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์หรือการประมาณค่าแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า 0.756 (SE = 0.756)

การศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลหลัก 15 คน กล่าวถึงสาเหตุ กระบวนการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าว่า จุดเริ่มต้น คือ มีประสบการณ์ในการสูบบุหรี่ธรรมดา ก่อน แล้วเมื่อได้ทดลองสูบบุหรี่แล้วมีอาการติดแล้ว เมื่อมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ก็อยากสู้อยากลอง แล้วทดลองดู ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างบุหรี่ธรรมดาและบุหรี่ไฟฟ้า **ด้านผลิตภัณฑ์** บุหรี่ไฟฟ้า ไม่เต็มปอด แต่สามารถเพิ่มความเข้มข้นของน้ำยาได้ (ซึ่งก็มีความกลัวในอันตรายด้วย) ค่าใช้จ่ายสูงกว่า ใช้อุปกรณ์หลายชิ้น และต้องมีการเปลี่ยนและซื้อใหม่ หอมกว่า และสามารถเลือกกลิ่นได้ตามที่ชอบและไม่ติดเสื้อผ้า ทำให้ผู้อื่นรังเกียจน้อยกว่า น่าสนใจและอยากลองผลิตภัณฑ์ใหม่ **ด้านสังคม** ผิดกฎหมาย และหากถูกจับ เสียค่าปรับสูง สูบได้ทุกที่ในบ้าน/

ห้องพักเนื่องจากไม่มีกลิ่นติด แต่ทั้งนี้ต้องคอยระวังในกรณีที่สูบในที่สาธารณะและการพกพาไม่สะดวก เนื่องจากไม่ถูกกฎหมาย คิดว่าน่าจะรบกวนบุคคลอื่นน้อยกว่าบุหรี่ธรรมดา เนื่องจากมีกลิ่นหอม และเป็นเพียงละอองน้ำที่พ่นออกมาแล้วหายไป ไม่ใช่เรื่องดี และมองเป็นคนไม่ดี เนื่องจากเป็นบุหรี่ที่สามารถเสพติดประเภทหนึ่ง **ด้านผลลัพธ์ต่อการทดแทนบุหรี่ธรรมดา** ไม่สามารถเลิกบุหรี่ได้ และทำให้อยากบุหรี่ยิ่งกว่าเดิมมากกว่าเดิม และส่งผลให้ ติดบุหรี่ทั้งสองประเภท โดยจะเลือกใช้ตามแต่โอกาสและสถานที่ที่เอื้ออำนวย ไม่สามารถทดแทนบุหรี่ธรรมดาได้เต็มที่

จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จึงนำมาสู่ข้อสรุปของการเปรียบเทียบระหว่าง บุหรี่ธรรมดาและบุหรี่ไฟฟ้า ดังนี้

ตารางที่ 6 ประเด็นข้อเปรียบเทียบของนักสูบที่มีประสบการณ์ในการใช้บุหรี่ทั้งสองแบบ

ประเด็นข้อเปรียบเทียบของนักสูบที่มีประสบการณ์ในการใช้บุหรี่ทั้งสองแบบ		
ประเด็นเปรียบเทียบ	บุหรี่ไฟฟ้า	บุหรี่ธรรมดา
ผลิตภัณฑ์		
คุณสมบัติ	ไม่เต็มปอด แต่สามารถเพิ่มความเข้มข้นของน้ำยาได้ (ซึ่งก็มีความกลัวในอันตรายด้วย)	เต็มปอด และรู้สึกสูดได้ถึงเต็มๆมากกว่า
ราคา	ค่าใช้จ่ายสูงกว่า ใช้อุปกรณ์หลายชิ้น และต้องมีการเปลี่ยนและซื้อใหม่	ค่าใช้จ่ายน้อยกว่า อุปกรณ์ไม่ยุ่งยาก
กลิ่น	หอมกว่า และสามารถเลือกกลิ่นได้ตามที่ชอบและไม่ติดเสื้อผ้า ทำให้ผู้อื่นรังเกียจน้อยกว่า	กลิ่นติดตัว และอาจสร้างความรังเกียจให้กับผู้อื่นได้
มุมมองต่อผลิตภัณฑ์	น่าสนใจและอยากลองผลิตภัณฑ์ใหม่	เป็นสินค้าทั่วไปและเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมดา
ด้านสังคม		
กฎหมาย	ผิดกฎหมายและหากถูกจับ เสียค่าปรับสูง	ไม่ผิดกฎหมาย สูบตามพื้นที่ที่กำหนดได้
ความสะดวกและสถานที่สูบ	สูบได้ทุกที่ในบ้าน/ห้องพักเนื่องจากไม่มีกลิ่นติด แต่ทั้งนี้ต้องคอยระวังในที่สาธารณะ และการพกพาไม่สะดวก เนื่องจากไม่ถูกกฎหมาย	สามารถสูบได้ทุกที่ แต่อยากสูบในที่สาธารณะ และภายนอกบ้านเพราะไม่อยากให้มีกลิ่นติดภายในบ้าน/ห้องพัก และสามารถพกพาไปไหนได้สะดวก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นข้อเปรียบเทียบของนักสูบที่มีประสบการณ์ในการใช้บุหรี่ทั้งสองแบบ		
ประเด็นเปรียบเทียบ	บุหรี่ไฟฟ้า	บุหรี่ยี่ห้อธรรมดา
ด้านสังคม		
การรบกวนบุคคลอื่น	คิดว่าน่าจะรบกวนบุคคลอื่นน้อยกว่าบุหรี่ยี่ห้อธรรมดา เนื่องจากมีกลิ่นหอมและเป็นเพียงละอองน้ำที่พุ่งออกมาแล้วหายไป	คิดว่าสร้างการรบกวนให้ผู้อื่น และทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน (เหม็น/ไม่ชอบ)
ทัศนคติของบุคคลอื่นที่มองตนในมุมมองของตนเอง	ไม่ใช่เรื่องดี และมองเป็นคนไม่ดี เนื่องจากเป็นบุหรี่ยี่ห้อที่สามารถเสพติดประเภทหนึ่งของตนเอง	เป็นบุคคลที่น่ารังเกียจ
ผลลัพธ์ของการใช้บุหรี่		
ผลลัพธ์ต่อการเลิกบุหรี่	ไม่สามารถเลิกบุหรี่ได้ และทำให้อยากบุหรี่ยี่ห้อธรรมดามากกว่าเดิมและส่งผลให้ ติดบุหรี่ทั้งสองประเภท โดยจะเลือกใช้ตามแต่โอกาสและสถานที่ที่เอื้ออำนวย	ไม่สามารถเลิกได้ แม้เคยพยายามเลิกแล้ว และสุดท้ายก็ต้องกลับมาเลิกอีกเมื่อมีโอกาส
มุมมองของการใช้ทดแทนกัน	ไม่สามารถทดแทนบุหรี่ยี่ห้อธรรมดาได้เต็มที่	หากใครเคยสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้วกลับมาสูบบุหรี่ยี่ห้อธรรมดา จะมีอาการเหม็นบุหรี่ยี่ห้อธรรมดาบ้าง แต่ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ก็กลับมาสูบบุหรี่ยี่ห้อธรรมดาเช่นเดิม

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าและพฤติกรรมต้องการเลิกบุหรี่ยี่ห้อธรรมดา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยสอดคล้องกับการศึกษาของวงการแพทย์ [13] ที่พบว่าการรับข่าวและการกระจายข่าว ความเชื่อแบบไม่ถูกต้อง ว่าสูบลแล้วหอม สูบง่าย ไม่มีนิโคตินสูบได้ทุกที่ ไม่รบกวนใคร และความเชื่อที่สามารถทดแทนการสูบบุหรี่ได้ทำให้ผู้ที่สูบบุหรี่หรืออยากลองใช้บุหรี่ไฟฟ้า เพื่อดูผลของการสูบบ้างต้น และยังสอดคล้องกับการสำรวจผู้สูบบุหรี่ไฟฟ้าในวารสารเวชศาสตร์การป้องกันของสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 2556 ที่พบว่า ชาวอเมริกัน แคนาดา และออสเตรเลีย ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีความเชื่อว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าตามสถานการณ์ สถานการณ์ และโอกาส

มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ [2] หรือแม้แต่สำนักงานสาธารณสุขของอังกฤษก็ให้ข้อมูลยืนยันว่า บุหรี่ไฟฟ้านั้นอันตรายต่อสุขภาพน้อยกว่าบุหรี่ยี่ห้อธรรมดาถึง 95% และมีความเชื่อว่าเป็นตัวช่วยที่สามารถทำให้ผู้ที่ต้องการเลิกบุหรี่ยี่ห้อธรรมดาสามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ จึงยิ่งทำให้บุหรี่ยี่ห้อธรรมดาเป็นที่นิยมอย่างมาก และทำให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษา กลับพบว่า ด้วยข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย ณ ปัจจุบัน และคุณสมบัติที่ด้อยกว่าของบุหรี่ยี่ห้อธรรมดา ทำให้ผู้สูบบ่อยครั้งกลับไปสูบบุหรี่ยี่ห้อธรรมดา และควบคู่กับการใช้บุหรี่ยี่ห้อธรรมดาตามสถานการณ์ สถานการณ์ และโอกาส

กระบวนการเข้าสู่วงจรการสูบบุหรี่ไฟฟ้าเกิดจากประสบการณ์การสูบบุหรี่ยี่ห้อธรรมดา ร่วมกับเห็นตัวอย่างบุคคลและได้รับ

โฆษณาชวนเชื่อ ทำให้อยากสู้อยากลอง ดั้งที่วงการแพทย์ [13] ได้กล่าวว่า บุหรี่ไฟฟ้ามีการจำหน่ายแพร่หลายทั้งในโลกออนไลน์ หน้าห้างสรรพสินค้า หรือแม้แต่ผ่าน Social Media ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น Facebook Line IG Whats App Youtube และเว็บไซต์ ที่สำคัญทุกสื่อสามารถเชื่อมต่อกันได้ทั้งหมด ทำให้การเข้าถึงสินค้าทำได้ง่าย มีการทำการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์อย่างแพร่หลายและกระจายข่าวและความเชื่อแบบไม่ถูกต้องว่าสูบแล้วหอมสูบง่าย ไม่มีนิโคติน สูบได้ทุกที่ ไม่รบกวนใคร และยังมีเชื่อว่าจะสามารถทดแทนการสูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบได้ ซึ่งสอดคล้องกับภัทรไพลิน จังพัฒนานนท์ [2] กับสำนักงานสาธารณสุขของอังกฤษ Science Daily, BBC Thai [3] นอกจากนี้การที่มีการสอนวิธีการสูบบุหรี่ผ่านวิดีโอออนไลน์ YouTube ซึ่งแพร่หลายไม่มีการควบคุม มีการโฆษณาชวนเชื่อด้วยกลิ่นรส และความหอมเลียนแบบผลไม้ และยังเป็นแพ้น้ำที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- [1] ประกิต วาทีสารกกิจ. (2556). *บุหรี่ไฟฟ้ากับคำถามที่ทุกคนอยากรู้*. มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). เอกสารเผยแพร่.
- [2] ภัทรไพลิน จังพัฒนานนท์. (2557). *รู้ทันผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่*. เครือข่ายเฝ้าระวังอุตสาหกรรมยาสูบ. สืบค้นจาก http://www.tobacowatch.in.th/know_brand_page/72
- [3] Science Daily. (2019). *E-Cigarette Use Linked to Successful Attempts to Quit Smoking*. สืบค้นจาก <https://www.sciencedaily.com/releases/2016/09/160916103436.htm>
- [4] ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์. (2558, 26 สิงหาคม). *หนังสือพิมพ์ข่าวสด. ข่าวสดรายวัน*. สืบค้นจาก http://daily.khaosod.co.th/view_news.php?
- [5] S. Cooper, et al. (2019). Attitude to E-Cigarettes and Cessation support for pregnant woman form English stop smoking service: A Mixed Methods Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 16(110), 2-17.
- [6] ปรุพธ์ รุจนธำรงค์. (2559). *สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายยา รอบปี พ.ศ. 2559*. สืบค้นจาก <http://www.wongkarnpat.com/viewya.php?id=2267#.XfC6N-IKJIU>
- [7] วงการแพทย์. (2557). *บุหรี่อิเล็กทรอนิกส์ ยาสูบ “แปลงร่าง” คนบาปในคราบนักบุญ*. สืบค้นจาก <http://www.wongkarnpat.com/viewya.php?id=1050#.WGHc99SyOkoPOBPAD>

ร่วมกับขาดความรู้ที่ถูกต้องและความเชื่อผิด ๆ ในการต้องการเลิกสูบบุหรี่จริง แต่อย่างไรก็ดีด้วยบุหรี่ไฟฟ้ามักมีคุณสมบัติด้อยกว่าบุหรี่ธรรมดา ทั้งคุณสมบัติและราคา ทำให้ส่วนใหญ่กลับไปสูบบุหรี่และยังไม่สามารถเลิกบุหรี่ได้

ซึ่งจากข้อสรุปและผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงพบว่า แนวทางป้องกันเยาวชนมิให้เข้าสู่วงจรสูบบุหรี่ไฟฟ้า คือ การป้องกันมิให้เยาวชนเข้าสู่การสูบบุหรี่ทุกแบบ และควรให้เยาวชนได้เห็นบุคคลใกล้ชิดได้รับโทษของการสูบบุหรี่เชิงประจักษ์ หรือแม้แต่การได้รับประสบการณ์ตรงจากผลร้ายของบุหรี่ด้วยตนเอง จะทำให้เกิดความตระหนักและมีพฤติกรรมเลิกบุหรี่ได้ในที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) ปี 2560

- [8] POBPAD. (2559). รู้ก่อนใช้บุหรี่ไฟฟ้า. สืบค้นจาก <https://www.pobpad.comgclid=CLqurlHjgtUCFdgRaAod1a4Clg>
- [9] เครือข่ายเฝ้าระวังอุตสาหกรรมยาสูบ. (2557). เรื่องเด่น ประเด็นร้อน-กลยุทธ์อุตสาหกรรมยาสูบ. สืบค้นจาก <http://www.tobacowatch.in.th/hot.php>
- [10] ผู้จัดการ Online. (2560). บุหรี่ไฟฟ้าทำเด็กหนีเรียนมากกว่าบุหรี่ธรรมดา พบสูบบุหรี่ไม่ช่วยเลิกบุหรี่. สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9600000055407>
- [11] Ajzen, I. (2006). *Constructing a TpB Questionnaire: Conceptual and Methodological Considerations*. สืบค้นจาก <http://www.uni-bielefeld.de/ikg/zick/ajzen%20construction%20a%20tpb%20questionnaire.pdf>
- [12] ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์, ปานทิพย์ โชติเบญจมาภรณ์, และปวีณา บัณฑิตกระจำนง. (2559). *สถานการณ์การควบคุมการบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2559*. สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศจย.). กรุงเทพฯ: เจริญดีมีนคองการพิมพ์.
- [13] ชีรวิทย์ เอกะกุล. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี